

• TESTAMENTE •

DR GRAD- VALLS TESTA- MENTE

[POP, JUNI 1994]

BOOM-BOOM-BOOM. Det luktar blöt korv, sur senap, armsvett, utspilld, insmugglad Tuborg (dansk gemyt!) och marken ser ut som en Julian Schnabel-målning sponsrad av Pepsi Cola; överallt dessa skärvor, sönderrivna bitar av Pepsi-muggar som klistrats fast i den urinfuktiga före detta gräsmattan. Det är tjugo minuter kö till Baja Maja men det finns inget toalettpapper därinne. Det har en ung rebell, han som står där framme och vajar vid räcknet, lindat runt pannan. *Boom-Boom-Boom*. Har förbandet börjat? Nej, det är fortfarande råddaren som testar baskaggen. Bredängs handbollsklubb, b-laget, anländer och lägger beslag på platserna framför. De har alla nyinköpta T-shirts ovanpå skjortorna, hälften börjar genast trumma i luften, andra hälften pekar på ynglingen iförd Edet-bandana, garvar och ropar: »Bosse, där är du ju! Fan, vad vi har letat efter dig!« Paushögtalarna knastrar ut *Soul Man* med Sam & Dave, *Brown Sugar* med Stones – Stenarna rullar! Keefan är kung! – och alla sjunger med. Det är rock'n'roll, det är boogie, det är . . . rockmagi! . . . och detta kan bli ett klassiskt gig.

Plötsligt släcks ljuset framme vid scenen. Som på en given signal, kanske är det till och med en nedärvd signal (detta är ju andra generationen rock'n'roll-konsumenter) börjar därmed alla genast trängas ännu mer framför scenen. *Boom-Boom-Boom*. Armarna upp, händerna klappar och under drygt två timmar står sedan alla där, hänförda, med gapande munnar, och stirrar på ljusspelet framför sig. Det är som slutscenen i *Närkontakt av*

tredje graden. Förtrollade och hänförda står Richard Dreyfuss och de andra och stirrar på de märkliga, mytomspunna varelser som kommit från luften, i en första klassens farkost, och nu underhåller människorna med förföriskt enkla melodislingor. Lucy in the Sky With Diamonds. Springsteen phone home. People Get Ready, There's a Train a-Coming. Tag plats på Rock-tåget.

* * *

Det har inte alltid varit så här. I tidernas begynnelse, när det vi i dag kallar populärmusik föddes, var musikgruppernas enda uppgift att bidra med ljudet. Ingen ville titta på dem, bara dansa till dem. Och vad fanns det egentligen att titta på? Vi stirrar inte på skivornas roterande när vi lyssnar på musik hemma, varför skulle vi då titta på gitarristens fingrar under ett uppträdande? Men sen kom Elvis. Han kom, sågs, segrade och någon gång i mitten på femtioalet förändrades hela vår attityd till levande musik. Vi slutade dansa till dansmusik och började stirra på dess upphovsmän i stället. Att vända ryggen till artisen, vilket alla gjorde pre-Elvis (hur skulle man annars kunna dansa, flirta, ha kul?) har sedan dess uppfattats som otänkbart, någonting nästan oförlåtligt oartigt. Och nu står vi där med urinfuktiga Pepsi-muggar upp till knäna, stirrandes mot scenen med gapande munnar och upplever en helkväll rockmagi för 320 kronor.

Den engelske journalisten Nick Hornby, som skrivit fotbollsbibeln *Fever Pitch*, skriver i en krönika i *The Independents* söndagsbilaga: »Under en väldigt lång tid var jag omedveten om det absurda i att sitta i en dragig konsertlokal och titta på en man som bankade på ett trumset under en hel kväll; det var förmodat att vara roligt, så roligt är vad jag tvingade mig själv att ha. Jag lyssnade tålmodigt på förbandet, väntade den obligatoriska timmen eller två på huvudattraktionen, nickade entusiastiskt med huvudet (då och då klappade jag även händerna) genom hela deras set, stampade med mina fötter för extranummer och gick sedan strax före slutet för att hinna med sista bussen hem, stannade på vägen ut för att köpa en turnéaffisch. Det var det, vecka efter vecka, år efter år.«

Att läsa Hornby är som att läsa utdrag ur sin egen självbiografi. Scener från ett äktenskap med popmusiken rullas upp. Det är, precis som Liv Ullmans och Erland Josephsons; ett ganska tragiskt livsöde som visualiseras. Så mycket förspilda möjligheter, så mycket förspild tid. Eller som Pet Shop Boys har uttryckt det på en bortglömd B-sida: »Was it worth it?« Var det värt alla dessa tiotusentals timmar, för att inte tala om tiotusentals kronor, som jag (och säkert även du) spenderat för att se rockband i källarlokal, rockklubbar, pubar, konsertsalar, ishallar, fotbollsarenor? Vad får vi egentligen ut av det? Vad förväntar vi oss att få uppleva? Det är onekligen en smula absurt att tillbringa en stor del av sitt liv med att stå på en rockklubb och stirra på en 35-åring iklädd gula, självlysande cykelbyxor som slår på en virveltrumma i en och en halv timme.

Upplevelsen mattas också med åren. It's only rock 'n' roll – and I'm getting too old for it. Jag har sett allt. Jag har sett Spy i det lilla rummet på Munkhagsskolans fritidsgård, jag har sett The Smiths, The Jam, Springsteen 1981, Curtis Mayfield, The Stone Roses, My Bloody Valentine – för att inte tala om 1955 i huvudrummet på Kvinnebysskolans fritidsgård. Fråga vilken rockkritiker som helst vilken som är den bästa konsert de sett och alla svarar någonting de sett när de var 15–25; den ålder när något vi kan kalla för receptivitet ännu inte ersatts av något vi kan kalla för erfarenheter och cynismer i en 50/50-grogg.

Fråga mig och jag börjar yra om The Clash på The Lyceum, tidigt 1980, bandets första spelning i London efter *London Calling*. Förväntningarna i lokalen, spänningen, den söta rökluften, dub i högtalarna och – pang! en explosion som fullständigt däckade en sjuttonåring från Linköping – Strummer, Jones och Simenon längst fram i besinningslösa versioner av *Safe European Home* (Strummer: »It feels good to be home again . . . 1-2-3-4!«) och *Clash City Rockers*. Det var det bästa jag sett, det är det bästa jag sett, det kommer alltid att vara det bästa jag sett. Men var egentligen inte Bob Hund på Cityhallen 1993 precis lika bra? Om jag då varit 17 i stället för 30 och inte haft huvudet fullt av berusningsdämpande referenser – jo, Bob Hund 1993 var nog faktiskt ungefär lika överjävligt bra. Men nutiden har

ingen chans mot historien. I lexikonens värld blir Springsteen 1975 också bara bättre och bättre för varje år som går.

Nick Hornby, som är född 1957, skriver vidare: »Under det senaste årtiondet eller så, har jag mindre gladeligen valt att genomlida stora konsertupplevelser, och som en konsekvens nästan slutat gå över huvud taget. Jag kommer på mig själv med att tänka: »Jag skulle aldrig lyssna på det här bandet i två timmar utan avbrott hemma. Så varför skulle jag då göra det här?« Och det är också den märkliga isolering som volymen på levande popmusik framkallar, och det faktum att fler och fler band antingen lyckas låta exakt som på skivorna, eller på ett bedrövligt sätt misslyckas med det; det tar timmar att beställa en drink och det finns ingenting att äta, och hur som helst, fredagskväll är Chinese take away night, och jag vill inte missa det, och lördagskväll hyr vi en video, ibland, och . . . «

Att Nick Hornby, liksom undertecknad, tröttnat på rockkonserter (för att inte tala om hur trött man är på hip hop-konserter) beror naturligtvis främst på att vi helt enkelt blivit för gamla, men det finns även en ny generation musiker och konsertbesökare som också verkar ha tröttnat på att stå med gapande munnar, sammanförda till orörlighet av trängseln, väntande på att bli underhållna.

Muddy Waters har sagt att när han började uppträda förväntade han sig aldrig att publiken skulle stå och titta på honom. Han ville att folk skulle dricka och äta, prata, dansa, bli upprymda; inte stå där, med gapande munnar, och studera varje ackordbyte. Om folk inte pratade, dansade, beställde revbensspjäll och sötpotatis, blev fulla, blev kära i varandra – då hade Muddy Waters misslyckats i sin roll som musiker/entertainer, och kunde förvänta sig en utskällning av arrangören.

Muddy Waters måste därför ha fått en chock när han anlände till Europa, post-Elvis. Bluespubliken här bestod av nästan enbart män i skägg och kavajer beväpnade med anteckningsblock i vilka de noga bokförde Muddys uppträdande på scenen. »Hm. *Louisiana Blues*, släppt januari 1951, skivnummer CHES 1441 . . . Intressant val av öppningslåt.« Med andra ord: precis som det fortfarande är på rockkonserter.

Eller jämför med dåtidens jazzmusiker eller dagens afrikanska musiker. Hemma i Mali är de spelmän på fester. På Melody i Stockholm möts de av 300 gapande åskådare, med dyra inträdesbiljetter i händerna, som med stort intresse står och studerar fenomenet World Music. »Prata, allihopa, prata!« lär Erik Satie ha utropat till en publik som gav mer uppmärksamhet åt hans episodiska ambientmusik än han själv tyckte den förtjänade.

* * *

I #7 av POP skriver Lennart Persson om den banbrytande countryartisten Bob Wills som definierade western swing, en genre där »dansrytmen var allenarådande och såväl elgitarristen som trumslagaren plötsligt fick roller i countrymusiken, något som vid den tiden var otänkbart på den kanten.« Persson skriver också: »I Texas hade man på trettioalet logdanser som varade i tre dygn. Spriten flödade och dansen var ofta rejält liderlig.«

Lennart Persson kan inte påstås tillhöra POP-redaktionens techno-missionärer, men hans ord skulle lika gärna kunna vara en mycket entusiastisk beskrivning av hela rave-fenomenet. Techno är också en banbrytande genre där våra dagars trumslagare (Roland 808 och Roland 303) fått en helt ny roll. Rave anordnas också på landsbygden och kan vara i tre dygn, med en dans som definitivt kan beskrivas som liderlig.

Rave och techno, både vad det gäller uttryck och inställning, har mer gemensamt med populärmusiken som den såg ut pre-Elvis än med rockkulturen. Varken Underdog eller Moby förväntar sig att publiken ska stå och titta på dem när de spelar. Folk ska dansa, umgås, dricka, dansa ännu mer; inte stå och studera varenda ackordbyte. Precis som till Bob Wills på trettioalet eller Muddy Waters på fyrtioalet.

När Darren Emerson [Underworld] spelade på Roskilde i somras var det vita tältet också omstrukturerat. Emerson stod inte på den traditionella scenen utan på ett litet podium mitt i tältet, mitt i dansbanan; precis som en cajunmusiker i en lada i Louisiana. Steget från en Flaco Jimenez till en DJ Pierre är egentligen inte heller särskilt långt, vare sig det gäller musikaliskt uttryck eller musikalisk inställning. Cajun, zydeco, western swing

– techno, trance, house. Allt är väldigt primitiv rotmusik. Då tog ungarna i den amerikanska södern de vardagsföremål som fanns enkelt tillgängliga; tvättbrädor och mer eller mindre hemmagjorda stränginstrument, och gjorde mycket rytmisk, dansant musik. Nu tar ungarna i västvärlden de vardagsföremål som finns enkelt tillgängliga; kassettdäck och datorer, och gör mycket rytmisk, dansant musik.

Rockvärlden, som är för ung för western swing men för gammal för techno, står dock där, förvirrad och oförstående. Åt vilket håll ska vi titta? När börjar förbandet? Hur kan musiken vara live när jag ser en dator på scen?

När den engelska pophouseduon D:ream gästade Gino i våras var publikens mottagande mycket entusiastiskt, men rockrecensenterna var besvikna och kände sig lurade. »Vad var det här för konsert? De spelade ju bara fem låtar.« Poängen med D:ream, och poängen med house över huvud taget, är dock inte att man ska stå och titta på någon som uppträder. D:ream syntes förvisso bara på scenen i kanske fem låtar, men musiken, själva festen, pågick oavbrutet i fem timmar; alltså till och med längre än en hel Springsteen-konsert. Folk dansade, drack, åt, pratade (»Dansa, allihopa, dansa!«), pojkar träffade flickor, flickor träffade pojkar, pojkar träffade pojkar, folk blev fulla, blev förälskade; D:ream gjorde därmed ett förträffligt jobb som musiker/entertainer och arrangören måste ha varit nöjd. Men hur recenserar man egentligen en fest? Hur delar man ut getingar och plustecken till något man själv är en väsentlig del av? »Musiken var okej, men jag blev jävligt sur: efter en timme stal någon min gin & tonic, och sedan såg jag hur x gick hem med någon annan . . . « Rubrik: D:ream på Gino får två getingar.

Nick Hornby gillar varken house eller techno, men han har inte fördruckit sig på 50/50-groggar (lika delar erfarenheter och cynismer), utan kan se klart och tydligt vad som faktiskt hänt de senaste åren. Hornby skriver: »Jag var lika avskräckt av rave och dess beledsagande kultur som alla andra i min ålder och äldre: ingen bas, inga trummor, ingen melodi, allt låter likadant, de spelar inte ens på riktiga instrument, de har aldrig hört talas om Iggy Pop. Men för varje foto jag sett – livsstilssidorna i tidningar är det närmaste jag någonsin har kommit ett rave, tragiskt nog – har jag slagits av

det faktum att alla tittar på varandra. Samspel vid evenemang involverande populärmusik? Det borde inte vara tillåtet. Jag fick aldrig träffa flickor på Sensational Alex Harvey Band-konserter: varför skulle då dom här tillåtas att gå runt och träffa folk på det där viset?»

Hornby avslutar sin krönika med: »Rave har lett tillbaka populärmusiken till dess rättmätiga position bakom publiken snarare än framför den. Min generation kanske har en bättre skivsamling, men vi hade en betydligt mer miserabel tid när vi var unga. Vi betalade tusentals pund för att se och höra fulla, drogade människor misshandla våra favoritsånger, medan vi själva stod där, gapande och ensamma.«

* * *

Boom-Boom-Boom. Det är lördagskväll. Ljudvolymen är imponerande, publiken är uppenbarligen i högform. Det är verkligen tryck i musiken – och stämningen bara ökar för varje låt. Efter en kvart tröttnar jag dock, letar rätt på fjärrkontrollen till CD-spelaren, och stänger av. *Get Yer Ya-Ya's Out!*, det klassiska livealbumet med Stones, har alltid gjort sig bäst i små doser. Fördelen med att vara medelålders rockkonsument är också att man slipper både Pepsi-muggar och Edet-bandana. Går man och lägger sig tidigt, i stället för att gå på rockklubb, orkar man dessutom upp till söndagsmorgonens repris av *Antikrundan*.